

Posudek bakalářské práce Justiny Trlifajové *Světlo u Platóna*, FF UK Praha 2010, 53 s.

Bakalářská práce Justiny Trlifajové je věnována tématu „světla“ u Platóna. Je ovšem otázkou, jaký statut vlastně „světlo“ u Platóna má, a to již z toho hlediska, zda slovo světlo (a příbuzná slova) má u Platóna charakter pojmu, obrazu, metafory atp., případně všeho najednou. Hlavní slabina práce J. Trlifajové podle mého názoru spočívá v tom, že tato otázka není jasně artikulována a dostatečně cíleně promyšlena (přičemž si nedělám přílišné iluze o tom, že by bylo možné ji zcela jednoznačně zodpovědět).

Práce se dělí do tří hlavních částí: v první části se autorka snaží zreferovat pasáže z platónského korpusu, které jsou relevantní pro dané téma, ve druhé části se pouští do jejich interpretace a konečně připojuje ještě úsek, ve kterém načrtává dějiny (platónského) „světla“ v dalších intelektuálních dějinách. Posledně zmíněná část je po mém soudu nadbytečná, resp. má charakter spíše stručného encyklopedického hesla, které je příliš paušalizující, takže sotva uspokojí znalce referovaných autorů; na druhou stranu lze říci, že je dostatečně kvalitní na to, aby v takových znalcích nevzbudila odpor. K první části práce není podle mého mínění zapotřebí kritický komentář, protože „lámat chleba“ se začíná až v části druhé.

Autorka při výkladu vidění velmi správně zdůrazňuje roli ohně: Platón skutečně prakticky ztotožňuje světlo s ohněm. Nyní však přichází problematický krok: světlo vidění (tj. oheň) má být – primárně ve své prostředkující roli – porovnáno se světlem poznání. Pokud se nemýlím, autorka necituje žádnou pasáž, v níž by se u Platóna výslovně hovořilo o „světle poznání“; nejsem si jist, zda lze takovou pasáž nalézt, každopádně je otázkou – po mém soudu *klíčovou* otázkou – , proč nehovořit třeba o „světle jsoucnosti“, „světle dobra“, „světle krásy“ nebo třeba o „světle totožnosti a různosti“ – autorka preferuje sousloví „světlo poznání“ kvůli analogii mezi rolí světla (ohně) pro smyslové poznání a rolí (metaforického) „světla“, jímž patrně *není* oheň, pro rozumové poznání. Ale je skutečně zřejmé, že takovouto roli plní idea dobra, jak sugeruje následující výklad?

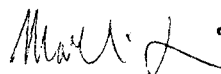
Abychom byli přesnější, autorka píše, že „*světlem* jsou veškeré účinky dobra, které spojují poznávajícího s poznávaným. Z *Ústav*y a z *Faidra* víme, že tyto účinky jsou pravda, jsoucno a krása, ale dohadujeme se, že i další ideje jakožto to, co věci činí poznatelnými. ... Na úrovni horizontální je funkce *světla* epistemologická: *světlo* je zde to, čím se poznává, co prostředkuje poznání a co je poznávané. ... funkce *světla* je také ontologická, což epistemologickou úlohu *světla* umožňuje a zakládá“ (29).

Obávám se, že pokud řekneme, že světlo je vlastně vše (srv. shrnují tezi ze str. 43, že „u Platóna je *světlo* světem, světem, nakolik tento svět velmi rozmanitými způsoby a na

různých úrovních zrcadlí dobrotu dobra v jeho účincích“), pak se tím velmi vzdalujeme tomu, abychom mohli říci, co *samotné* světlo vlastně je. Je skutečně krása *účinkem* dobra? Je krása *totéž* co světlo? Činí *právě* krása jsoucná poznatelnými?

Popravdě řečeno by mě velmi zajímalo, zda je „ontologická podobnost nižších a vyšších sfér Platónova universa“ (pokud vůbec existuje) umožňována světlem a zda „světlo prostředkuje mezi různými ontologickými rovinami“, čímž „umožňuje rozpomínání“ (33). Autorka však bohužel tuto tezi nezdůvodňuje, pokud vidím, žádnými argumenty, nýbrž pohybuje se na rovině vágní představy. Dojem této vágnosti pak jenom prohlubují formulace typu: „Světlo však můžeme chápat nejen ve smyslu jednotlivých idejí reprezentujících dobro napříč veškerým jsoucnem, ale také ve smyslu různého uspořádání účinků dobra“ (33) – opravdu to tak lze myslet? Je to vůbec myslitelná myšlenka?

Pokusil jsem se pojmenovat nejproblematictější rysy předložené práce, jsem nicméně přesvědčen o tom, že práce svědčí o pečlivém studiu pramenů i sekundární literatury a také o samostatném a sympatetickém promýšlení daného tématu. Avšak nemohu ji hodnotit lépe než jako *velmi dobrou*.

Martin Ritter, Ph.D.